پەیمانی خودا

خەڵوەتکردن

بابەت: پەیمانی خودا

- هەوڵ بدە هەموو ڕۆژێک کاتێکی تایبەت تەرخان بکەیت بۆ دیدار لەگەڵ عیسای مەسیح، بە خوێندنەوە و ڕامان لە وشەکەی.
- نزا بکە، لەگەڵ عیسا قسە بکە و چەند تێبینییەکی کورت لە دەفتەرەکاتدا لەسەر ئەم بەشانەی کتێبی پیرۆز بنووسە.
- ئەوە بنووسە کە کاریگەریی لەسەرت دادەنێت، سەرنجت ڕادەکێشێت، بە جوان یان بە قورسی دەزانیت، یان بۆت ڕوون دەبێتەوە.

ڕۆژی ١ پەیدابوون ١٧:١-٨.
پەیمانی نێوان خودا و ئەبرام.

ڕۆژی ٢ پەیدابوون ٢٢:١-١٨.
ئیبراهیم بە تەواوی گوێڕایەڵی خودا دەبێت.

ڕۆژی ٣ پەیدابوون ٢٨:١٠-٢٢.
خودا پەیمانەکەی بۆ یاقوب پشتڕاست دەکاتەوە.

ڕۆژی ٤ دەرچوون ٦:١-٧.
خودا پەیمانەکەی بۆ موسا پشتڕاست دەکاتەوە.

ڕۆژی ٥ یەرمیا ٣١:٣١-٣٤.
ڕاگەیاندنی پەیمانە نوێیەکە.

ڕۆژی ٦ عیبرانییەکان ٨:١-١٣.
پەیمانە نوێیەکە دەبێتە ڕاستی.

ڕۆژی ٧ دەرچوون ١٩:٣-٦.
گەلی خودا سامانێکی بەنرخە بۆ خودا.

ڕۆژی ٨ لێقییەکان ٢٦:١٢-٢٥.
گوێڕایەڵی وەک مەرج.

ڕۆژی ٩ یەکەم نامەی پەترۆس ٢:٩-١٠.
گەلی خودا لە پەیمانی نوێدا.

ڕۆژی ١٠ ئاشکراکردن ٢١:١-١٠.
ئاسمانێکی نوێ و زەوییەکی نوێ.

- بیر لە مەتا ٦:٥-٨ و یەکەم نامەی پەترۆس ٣:١٢ بکەرەوە.
  خودا گوێ لە پارانەوەی ڕاستودروستان دەگرێت، بەڵام ڕووی لە خراپەکاران وەردەگێڕێت (بەراورد بکە بە دەرچوون ٣٢:٩-١٤).
- هەموو ڕۆژێک بۆ کەسێک یان شتێکی دیاریکراو نزا بکە و چاوەڕێ بکە بزانە خودا چی دەکات (زەبوور ٥:٤).

خوێندن

بابەت: دووەم تەوەری سەرەکی: پەیمانی خودا

پێش کۆبوونەوەی داهاتوو، خوێندنی ٦ بە وردی بخوێنەوە. ئەگەر پرسیارت لەسەری هەیە، بیانnووسە و بە ئیمەیڵ بیانnێرە بۆ سەرکردەی گروپەکەت؛ ئینجا پێکەوە بەدوای وەڵامەکاندا دەگەڕێین.

خوێندنی کتێبی پیرۆز

بابەت: پەیمانە کۆن و نوێیەکەی خودا

ئەگەر حەز دەکەیت، دەتوانیت لە ئێستاوە خۆت بۆ خوێندنی کتێبی پیرۆزی کۆبوونەوەی داهاتوو ئامادە بکەیت، بەوەی جارێک ئەو بەشەی کتێبی پیرۆز بخوێنیتەوە.
بۆ ئەمە «شێوازی ٥ هەنگاوەکە» بۆ خوێندنی کتێبی پیرۆز بەکاربهێنە.
بەشەکەی کتێبی پیرۆز ئەمەیە: **عیبرانییەکان ٨:١-١٣**.

لەبەرکردن

هاندەر.
عیسا بەشەکانی کتێبی پیرۆزی لەبەر بوو (لۆقا ٤:٤-١٣). ئەی تۆ؟
ئەم بەندەی خوارەوە لەبەر بکە، یان هەمان بەند لەو وەرگێڕانەوە لەبەر بکە کە پێت باشترە.

پەیمانی خودا
لێقییەکان ٢٦:١٢

لەنێوتاندا دەژیم؛
دەبم بە خودای ئێوە
و ئێوەش دەبن بە گەلی من.
لێقییەکان ٢٦:١٢

٦. دووەم تەوەری سەرەکی: پەیمانی خودا

خودا بە قسەکردن و کارکردن لە مێژووی ئێمەدا خۆی ئاشکرا دەکات! بەڵام خودا تەنها نایەوێت خۆی ئاشکرا بکات. دەیەوێت پەیوەندی لەگەڵ مرۆڤەکاندا ببەستێت. خودا دەیەوێت ببێتە خودای مرۆڤەکان و دەیەوێت مرۆڤەکان ببنە گەلی ئەو. ئەمە دووەم تەوەری سەرەکی یان بابەتی بەردەوامە لە کتێبی پیرۆزدا. خودا بەڵێنی پەیمانێک بە گەلەکەی دەدات و دەفەرموێت: «دەبم بە خودای ئێوە و ئێوەش دەبن بە گەلی من» (لێقییەکان ٢٦:١٢). خودا مرۆڤی دروست کرد بۆ ئەوەی بۆ ئەو و لەگەڵ ئەودا بژی. خودا خودای پەیمانە. بەڵێنە گەورەکەی پەیمانی خودا چۆن لە ئادەمەوە تا هاتنی عیسای مەسیح و تا گەڕانەوەی بەردەوام دەبێت؟

ئ. پەیمانی خودا لە پەیمانی کۆندا

١. بەڵێنی پەیمانی خودا

ناوەڕۆکی بەڵێنە گەورەکەی پەیمانی خودا ئەمەیە: ئەو خودایەی خۆی لە کتێبی پیرۆزدا ئاشکرا دەکات، دەبێتە خودای ئێمە، و ئێمە کە باوەڕمان پێی هەیە، دەبینە گەلی ئەو. پەیدابوون ٧:١٧؛ دەرچوون ٦:٢-٨؛ دواوتار ٢٩:١٣؛ یەرمیا ٧:٢٣؛ دووەم کۆرنسۆس ٦:١٦ بخوێنەوە.

دوای تێکچوونی زمانەکان لە بابل و بڵاوبوونەوەی گەلان بە زمانە جیاوازەکانیانەوە بەسەر زەویدا، خودا بە ئیبراهیمی فەرموو: «لە خاکەکەت دەربچۆ، خێزانەکەت بەجێ بهێڵە، خزمە نزیکەکانیشت بەجێ بهێڵە، و بڕۆ بۆ ئەو خاکەی پیشانت دەدەم.» خودا بە شێوەیەکی فەرمی پەیمانەکەی لەگەڵ ئیبراهیم دامەزراند (ساڵی ٢٠٩٢ پ.ز.) و دواتر چەندین جار پەیمانەکەی بۆ ئیبراهیم و کوڕەکەی ئیسحاق و کوڕەزاکەی یاقوب پشتڕاست کردەوە (پەیدابوون ١٢:١-٣،٧؛ پەیدابوون ١٥:١٨؛ پەیدابوون ٢٢:١٧-١٨). ناوەڕۆکی دیاریکراوی بەڵێنی پەیمانی خودا بە ئیبراهیم، ئیسحاق و یاقوب:

١. «ئەم *خاکە* دەدەم بە نەوەکانت.»

٢. «دەتکەم بە *گەلێکی گەورە*.»

٣. «*بەرەکەتدارت* دەکەم.»

٤. «*هەموو گەلان لە تۆدا بەرەکەتدار دەبن*» (بەراورد بکە بە گەڵاتیا ٣:٨،١٦).

لێرەدا باس لە چوار شت دەکرێت: خاکەکە، گەلەکە، بەرەکەتە زەمینییەکان و بەرەکەت بۆ هەموو گەلانی سەر زەوی لە ڕێگەی نەوەکەی ئیبراهیمەوە!

٢. بەدیهاتنی بەڵێنی پەیمانی خودا

ئ. *بەڵێنی پەیوەست بە خاکەکە* (پەیدابوون ١٥:١٨) لە ڕابردوودا بە واتای ڕاستەوخۆ هاتووەتە دی! کتێبی یەشوع باسی بەدیهاتنی ڕاستەوخۆی ئەم بەڵێنە دەکات. یەشوع لە ساڵی ١٤٩٧ەوە تا ١٣٨٧ پ.ز. ژیا (یەشوع ٢١:٤٣-٤٥). سلێمان (٩٧١–٩٣١ پ.ز.) فەرمانڕەوایی بەسەر هەموو شانشینەکانی نێوان فورات و میسردا دەکرد (یەکەم پاشایان ٥:١). بەڵام گەلی خودا دەبوو باش بزانن کە بەڵێنی خودا بە مەرجێکەوە بەسترابوو (یەشوع ٢٣:١٤-١٦).

ب. *بەڵێنی پەیوەست بە گەلەکە* لە ڕابردوودا بە واتای ڕاستەوخۆ هاتووەتە دی! ئیبراهیم بوو بە باوک (باپیرە)ی ئیسماعیلییەکان (عەرەبەکان)، ئەدۆمییەکان، نەوەی قەتورا و ئیسرائیلییەکان (پەیدابوون ١٦:١٣؛ پەیدابوون ١٥:٥؛ پەیدابوون ٢٢:١٧؛ دواوتار ١٠:٢٢). دانیشتوانی یەهودا و ئیسرائیل ئەوەندە زۆر بوون کە نەدەژمێردران (یەکەم پاشایان ٣:٨)، وەک خۆڵی زەوی زۆر بوون (دووەم پوختەی مێژوو ١:٩) و وەک لمی کەناری دەریا (یەکەم پاشایان ٤:٢٠). کەواتە ئەمە بەدیهاتنێکی ڕاستەوخۆی بەڵێنەکانی پەیدابوون ١٥:١٨؛ ١٥:٥؛ ١٦:١٠ و پەیدابوون ١٨:١٧ بوو! بەڵام ئەم بەڵێنە بەدیهاتنێکی ڕۆحیشی هەیە، کە لە پەیمانی نوێدا باس کراوە. ئیبراهیم بە شێوەیەکی ڕۆحی بوو بە باوکی هەموو ئەو مرۆڤانەی لە هەموو گەلانەوە کە باوەڕ بە مەسیح، عیسای مەسیح، دەهێنن (ڕۆما ٤:١٧a؛ گەڵاتیا ٣:٧-٩،٢٩؛ ئاشکراکردن ٧:٩)!

پ. *بەڵێنی پەیوەست بە بەرەکەتدارکردنی خودی باوکە گەورەکان و نەوەکانیان* (پەیدابوون ١٢:٢) هەر لە سەردەمی پەیمانی کۆندا هاتە دی. خاکەکەیان وەرگرت، نەوەکانیان بوون بە گەلێکی گەورە و بەرەکەتی زەمینیی زۆریان وەرگرت (پەیدابوون ٢٤:٣٥).

ت. *بەڵێنی پەیوەست بە بەرەکەت بۆ هەموو گەلان لە ڕێگەی «نەوە»کەی ئیبراهیمەوە* (گەڵاتیا ٣:١٦) لە یەکەم هاتنی عیسای مەسیحدا دەستی کرد بە بەدیهاتن. پۆڵس لە کردار ١٣:٣٢-٣٣دا باسی ئەمە دەکات. بەڵام تەنها لە گەڕانەوەی عیسادا بەڵێنە گەورەکەی پەیمانی خودا بە تەواوی دێتە دی (ڕۆما ١١:٢٥-٢٦a). ئەو کاتە باوەڕداران لە هەموو هۆز و زمان و گەل و نەتەوەیەک (ئاشکراکردن ٥:٩-١٠) «دەبنە گەلەکانی ئەو و خودی خودا وەک خودایان لەگەڵیاندا دەبێت» (ئاشکراکردن ٢١:٣،٧).

ب. پەیمانی خودا هەموو پەیمانەکانی تری ناو پەیمانی کۆنیش لەخۆ دەگرێت

١. پەیمانی خودا لەگەڵ ئادەم

خودا هەر بە یەکەم مرۆڤەکانی بەڵێن دا کە لە داهاتوودا «نەوە»ی ژنەکە (بە عیبری: «تۆو») سەری شەیتان پان دەکاتەوە (پەیدابوون ٣:١٥). ئەمەمان لە خوێندنی پێشوودا خوێندەوە. عیسای مەسیح بە یەکەم هاتنی، بە ژیان و خزمەتەکەی لەسەر زەوی و بەتایبەتی بە مردن، هەستانەوە، بەرزبوونەوە بۆ ئاسمان و دانیشتنی لەسەر تەخت، شەیتانی بەست (یەکەم نامەی یۆحەنا ٣:b٨؛ مەتا ١٢:٢٨-٢٩؛ کۆلۆسی ٢:١٥؛ عیبرانییەکان ٢:١٤؛ ئاشکراکردن ١٢:٧-١٢؛ ئاشکراکردن ٢٠:١-٣). لەنێوان یەکەم هاتن و گەڕانەوەیدا، شەیتان چیتر ناتوانێت ڕێگە بگرێت لەوەی ئینجیل بە هەموو گەلان ڕابگەیەنرێت (مەتا ٢٤:١٤). چیتر ناتوانێت ڕێگە بگرێت لەوەی عیسای مەسیح مرۆڤەکان لە هەموو گەلانەوە بۆ لای خۆی ڕابکێشێت (یۆحەنا ١٢:٣١-٣٢؛ کۆلۆسی ١:١٣-١٤). لە گەڕانەوەیدا عیسای مەسیح شەیتان بە تەواوی و بۆ هەتاهەتایە دەخاتە دۆزەخەوە (ڕۆما ١٦:٢٠؛ ئاشکراکردن ٢٠:١٠).

٢. پەیمانی خودا لەگەڵ ئیبراهیم، ئیسحاق و یاقوب

خودا بۆ یەکەم جار بە شێوەیەکی فەرمی پەیمانەکەی لەگەڵ ئیبراهیم دامەزراند. خودا بەڵێنی دا کە هەموو گەلانی سەر زەوی لە ڕێگەی «نەوەکەی» یان «وەچەکەی» (بە واتای ڕاستەوخۆ: «تۆوەکەی») بەرەکەتدار دەبن. خودا چەندین جار پەیمانەکەی بۆ ئیبراهیم، ئیسحاق و یاقوب پشتڕاست کردەوە (پەیدابوون ١٢:١-٣؛ ١٧:٧؛ ٢٢:١٨؛ ٢٦:٤؛ ٢٨:١٤). ئەم بەڵێنە باسی «نەوەکانی» (کۆ)، واتە ئیسرائیلییە سروشتییەکان، نەدەکرد، بەڵکو باسی «نەوەکەی» دەکرد، واتە عیسای مەسیح (گەڵاتیا ٣:١٦ بخوێنەوە). لە عیسای مەسیحدا پەیمانی خودا دەبێتە ڕاستی (ئیشایا ٤٢:٦-٧؛ ئیشایا ٤٩:٣،٦).

به یەکەم هاتنی عیسا، ئینجیل لە هەموو جیهاندا ڕادەگەیەنرێت (مەرقۆس ١٥:١٦) و مرۆڤەکان لە هەموو گەلانەوە دەکرێنە قوتابیی عیسای مەسیح (مەتا ١٩:٢٨a). بەم شێوەیە مرۆڤەکان لە هەموو گەلانەوە لە «تۆوەکە»دا، واتە عیسای مەسیح، بەرەکەتدار دەبن!

٣. پەیمانی خودا لەگەڵ موسا

خودا پێش و دوای دەرچوون لە کۆیلایەتیی میسر (ساڵی ١٤٤٧ پ.ز.) پەیمانەکەی لەگەڵ موسا پشتڕاست کردەوە (دەرچوون ٢٤:٢-٢٥؛ ٦:٣-١٧؛ ٢:٦-٧؛ ١٩:٣-٦). خودا یاسای خستە سەر پەیمانەکەی (دەرچوون ١:٢٠-١٧). مەبەستی یاسا ئەوە نەبوو کە مرۆڤەکان بکاتە گەلی خودا، بەڵکو ئەوە بوو کە خەڵکی گەلی خودا فێر بکات چۆن وەک گەلی پەیمانی خودا بژین (گەڵاتیا ٣:١٧-١٩)! لە کتێبی پیرۆزدا یاسا هەرگیز وەک ئامرازێک بۆ بێتاوانکردن بەکار نەهاتووە!

بەڵێنە گەورەکەی پەیمانی خودا بە ئیبراهیم، ئیسحاق و یاقوب، پەیمانی خودا لەگەڵ موساشی لەخۆ دەگرت. پەیمانی خودا کاریگەریی لەسەر هەموو قسە و هەموو کارەکانی خودا لەگەڵ گەلی ئیسرائیل هەبوو. گەلی پەیمانی خودا ناونرا «شانشینێکی کاهینان و گەلێکی پیرۆز» (دەرچوون ٦:١٩؛ بەراورد بکە بە یەکەم نامەی پەترۆس ٩:٢-١٠).

٤. پەیمانی خودا لەگەڵ لێڤییەکان و لەگەڵ داود

لە سەردەمی پاشاکانی ئیسرائیلدا، خودا پەیمانەکەی بۆ لێڤییەکان (کاهینەکان) و بۆ داود (پاشا) (١٠١١–٩٧١ پ.ز.) پشتڕاست کردەوە (یەرمیا ٢٠:٣٣-٢٢). لێڤییەکان و داودی پاشا دەربڕی ئەو «شانشینی کاهینان»ە بوون (دەرچوون ٦:١٩). خودا بەڵێنی دا کە یەکێک لە نەوەکانی داود ببێتە پاشای شانشینی خودا (یەکەم پوختەی مێژوو ١١:١٧-١٤،٢٠-٢٣؛ یەرمیا ١٤:٣٣-١٧). ئەم پاشایە لەسەر تەختی خودا فەرمانڕەوایی هەموو شتێک دەکات و بۆ هەتاهەتایە کاهین دەبێت (زەبوور ٤،١:١١٠). ئەم پەیمانە لەگەڵ لێڤییەکان و لەگەڵ داودی پاشا هەمان ئەو پەیمانەیە کە لەگەڵ موسا و لەگەڵ ئیبراهیم بەسترا (یەرمیا ٢٥:٣٣-٢٦). ئەم نەوەیەی داود (بە واتای ڕاستەوخۆ: «تۆو») (یەکەم پوختەی مێژوو ١١:١٧) مانۆک بۆ خودا بنیاد دەنێت؛ بۆ خودا کوڕ دەبێت؛ و بۆ هەمیشە فەرمانڕەوایی ماڵ و شانشینی خودا دەکات. نەوەکەی داود هەمان نەوەکەی ئیبراهیمە (پەیدابوون ١٨:٢٢) و نەوەکەی ئادەم و حەوایە (پەیدابوون ١٥:٣). ئەم پەیمانە لەگەڵ لێڤییەکان و لەگەڵ داود لە عیسای مەسیحدا هاتە دی، وەک سەرۆک کاهین (عیبرانییەکان ١:٨-٢) و وەک پاشا (ئاشکراکردن ١٦:١٩). عیسا لە یەکەم هاتنیدا شانشینی خودای لەسەر زەوی دامەزراند (مەتا ٢٨:١٢؛ مەرقۆس ١٤:١-١٥)، پاککردنەوەی گوناهی ئەنجام دا (عیبرانییەکان ٣:١) و دواتر وەک پاشای هەموو پاشایان لەسەر تەختی ئاسمانی دانیشت (مەتا ١٨:٢٨؛ ئەفەسۆس ٢٠:١-٢٣؛ یەکەم نامەی پەترۆس ٢١:٣b-٢٢). باوەڕدارانی سەردەمی پەیمانی نوێ بە مەسیح ئێستا پێکەوە «کاهینایەتییەکی پیرۆز و پاشایانە» پێک دەهێنن (یەکەم نامەی پەترۆس ٥:٢،٩-١٠؛ ئاشکراکردن ١:٥-٦؛ بەراورد بکە بە دەرچوون ٦:١٩).

٥. پەیمانی خودا لەلایەن ئیسرائیلییەکانەوە شکێنرا!

بەڵێنە گەورەکەی پەیمانی خودا هەندێک ڕێسای تایبەتی لەگەڵدا بوو. گوێڕایەڵی بۆ ئەم ڕێسایانەی پەیمان بەرەکەتی زۆری لێ دەکەوتەوە، بەڵام سەرپێچیی ئەم ڕێسایانە دەبووە هۆی نەفرەت. ئەم ڕێسایانە لە پەیدابوون ١٤:١٧دا نووسراون. لێڤییەکان ٢٦، دواوتار ٢٨ و ٢٩ بخوێنەوە. هەر کەسێک سەرپێچیی ڕێساکانی پەیمان بکات، پەیمانی خودا دەشکێنێت و لە گەلی پەیمانی خودا دادەبڕێت!

ئەو بەرەکەتانەی بەدوای باوەڕ و گوێڕایەڵیدا دەهاتن، هەر لە سەردەمی یەشوع (یەشوع ١٤:٢٣) و سلێمان (یەکەم پاشایان ٢٠:٤؛ ١:٥) هاتنە دی و لە کۆتاییدا لە پەیمانە نوێیەکەدا دێنە دی؛ هەموو گەلانی سەر زەوی بەرەکەتدار دەبن. بەڵام ئەو نەفرەتانەش کە بەدوای بێباوەڕی و سەرپێچیدا دەهاتن (شکاندنی پەیمان) هاتنە دی، کاتێک هەم شانشینی باکووری ئیسرائیل (ساڵی ٧٢١ پ.ز.) و هەم شانشینی باشووری یەهودا (ساڵی ٥٨٦ پ.ز.) دوورخرانەوە. یەرمیا ١١:٦-١٤؛ دووەم پاشایان ١٧:١-٤١؛ دووەم پاشایان ٢٣:٤-٢٧ و دووەم پاشایان ٢٥:٨-١٢،٢١،٢٦ بخوێنەوە (یەشوع ٢٣:١٥-١٦؛ یەکەم پاشایان ١٤:١٥-١٦؛ یەرمیا ١١:٣-٤). گەلە بێباوەڕ و سەرپێچیکارەکە چیتر «گەلی خودا» نەبوو (هۆشەع ١:٩)!

لە هەموو نەوەیەکدا «پاشماوەیەک» لە گەلی ئیسرائیل بە پەیمانەکە وەفادار مایەوە: حەوت هەزار کەس لە سەردەمی ئیلیای پێغەمبەر (٨٧٤–٨٤٥ پ.ز.)، کە ئەژنۆیان بۆ بەعل دانەدابوو (یەکەم پاشایان ١٨:١٩)؛ «پاشماوەیەکی کۆتایی» لە سەردەمی ئیشایای پێغەمبەر (٧٤٠–٦٨٠ پ.ز.) (ئیشایا ١:٨-٩؛ ئیشایا ١٣:٦)، کە هەر متمانەیان بە پەروەردگار دەکرد و تەنها پشتیان بە وشەکەی دەبەست (ئیشایا ٨:١٧-١٨)؛ و «پاشماوەیەکی تر» کە لە دوورخرانەوە گەڕانەوە (ساڵی ٥٣٨ پ.ز.) (ئیشایا ١٠:٢٠-٢٣) (بەراورد بکە بە ڕۆما ١١:١-٥). کەواتە بەڵێنەکانی پەیمانی خودا بە ڕوونی بەو کەسانە درابوون لە گەلی سروشتیی ئیسرائیل کە باوەڕیان بە خودا و بەڵێنەکانی هەبوو، نەک بە شێوەیەکی خۆکار بە هەموو ئیسرائیلییەکان!

٦. پەیمانە نوێیەکەی خودا

لە ڕۆژانی دوورخرانەوەدا، خودا پەیمانەکەی وەک «پەیمانە نوێیەکە» ئاشکرا کرد. پەیمانە نوێیەکە لەگەڵ گەلی خودا لە سەردەمی پەیمانی کۆندا (ئیسرائیلی کۆن) بەسترا (یەرمیا ٣١:٣١-٣٤). دەبوو جێگەی پەیمانە کۆنەکە بگرێتەوە، کە ئەوان شکاندبوویان.

پەیمانە نوێیەکە بە نوێبوونەوەی ناوەکی (لەدایکبوونەوەی نوێ)، بە ناسینی کەسیی خودا و بە کەفارەتی ڕاستەقینەی گوناە دیاری دەکرێت. خودا دەبێتە خودای ئەوان و ئەوانیش دەبنە گەلی خودا (یەرمیا ٣١:٣١-٣٤). پەیمانە نوێیەکە لە پەیمانی نوێدا هاتە دی (عیبرانییەکان ٦:٨-١٣).

پ. پەیمانی خودا لە پەیمانی نوێدا

١. پەیمانە نوێیەکە: بەدیهاتنی ڕاستەقینەی بەڵێنی پەیمانە کۆنەکە

هەرچەندە وشەکانی پەیمانی خودا لە سەدەیەکەوە بۆ سەدەیەکی تر وەک خۆیان دەمێننەوە، بەڵام لەگەڵ یەکەم هاتنی عیسای مەسیح پەیمانەکە واتایەکی نوێ وەردەگرێت. لەبەر ئەوە پێی دەوترێت «پەیمانە نوێیەکە» (عیبرانییەکان ١٣:٨)، «پەیمانێکی باشتر» (عیبرانییەکان ٢٢:٧؛ ٦:٨) و «پەیمانی دووەم» (عیبرانییەکان ٩:١٠). پەیمانە نوێیەکە لە کاتی دامەزراندنی شێوی پەروەردگار لەلایەن عیساوە بوو بە ڕاستی (ساڵی ٣٠ی زایینی) (مەتا ٢٨:٢٦؛ لۆقا ٢٠:٢٢) و بۆ هەموو باوەڕداران بە عیسایە لە هەموو گەلانەوە، لەوانەش ئیسرائیل (دووەم کۆرنسۆس ١٩:١-٢٠؛ ١٦:٦؛ عیبرانییەکان ١:٤-٣؛ ئاشکراکردن ٣:٢١). جیاوازیی نێوان پەیمانە کۆنەکە و پەیمانە نوێیەکە وەک جیاوازیی نێوان «سێبەر» و «شێوەی ڕاستەقینە»یە (عیبرانییەکان ٥:٨؛ ١:١٠؛ عیبرانییەکان ٩:٩-١٠؛ کۆلۆسی ١٧:٢)، و نێوان «بەڵێن» و «بەدیهاتن» (مەتا ١٧:٥).

٢. جیاوازییەکانی نێوان پەیمانە نوێیەکە و پەیمانە کۆنەکە

یەکەم جیاوازی لەنێوان پەیمانە کۆنەکە و نوێیەکەدا شوێنی یاسای خودایە. مەبەست لە دەستەواژەی «پەیمانە کۆنەکە» بەتایبەتی ئەو یاسا نووسراوە ڕێوڕەسمییانەن کە خودا لە سەردەمی موسادا خستنیە سەر پەیمانەکەی (گەڵاتیا ٣:١٧،١٩). ئەم یاسایانە لە هزر و دڵی مرۆڤەکاندا نەنووسرابوون، بەڵکو لە کتێبدا نووسرابوون، تاوانباریان دەکردن و هەڕەشەی مردنیان لێ دەکردن (کۆلۆسی ٢:١٤). مەبەست لە دەستەواژەی «پەیمانە *نوێیەکە*» بەتایبەتی وشە و ویستی خودایە، کە خودا لە ڕێگەی ڕۆحی پیرۆزییەوە لە یەکەم هاتنی عیسای مەسیحەوە لە هزر و دڵی ئەو مرۆڤانەدا دەینووسێت کە لە نوێ لەدایک بوونەتەوە، و وایان لێ دەکات شوێنی بکەون (حزقیێل ٣٦:٢٥-٢٩؛ گەڵاتیا ٤:١٣؛ یۆحەنا ٣:٣-٨؛ یۆحەنا ٧:٣٧-٣٩).

دووەم جیاوازی لەنێوان پەیمانە کۆنەکە و نوێیەکەدا ناسینی خودایە. ئیسرائیلییەکان زانیارییان دەربارەی خودا لە بیستنەوە هەبوو (لە ڕێگەی پێغەمبەرانەوە). بەڵام باوەڕداران بە مەسیح لە ڕێگەی ڕۆحەوە ناسینێکی کەسییان بۆ خودا هەیە و پەیوەندییەکی ڕاستەقینەیان لەگەڵیدا هەیە (دووەم کۆرنسۆس ٣:١٦-١٨؛ دووەم کۆرنسۆس ٤:٦).

سێیەم جیاوازی لەنێوان پەیمانە کۆنەکە و نوێیەکەدا ئەزموونکردنی لێخۆشبوونی گوناهە. ئیسرائیلییەکان لە ڕێگەی قوربانیی ئاژەڵەوە بە شێوەیەکی هێمایی و ڕێوڕەسمی کەفارەتیان بۆ دەکرا (عیبرانییەکان ٩:٧-١٠). بەڵام هەستکردنیان بە گوناە مایەوە و هەر کۆیلەی گوناە مانەوە (عیبرانییەکان ١٠:١-٤). باوەڕداران بە مەسیح لێخۆشبوونی ڕاستەقینەی گوناە ئەزموون دەکەن (عیبرانییەکان ٨:١٢) و لە دەسەڵاتی گوناە ئازاد دەبن (عیبرانییەکان ٩:١٤-١٥؛ ڕۆما ٦:٦،١٢-١٤)! لەبەر ئەوە پەیمانە نوێیەکە *باشترە* لە پەیمانە کۆنەکە. عیسا وەک ناوبژێکەری ئەم پەیمانە نوێیە دانراوە. ئەم پەیمانە بەڵێنی باشتری هەیە (عیبرانییەکان ٨:٦): لەدایکبوونەوەی نوێ، ناسینی کەسیی خودا و لێخۆشبوونی گوناە (عیبرانییەکان ٨:٦-١٣). و مرۆڤەکان ڕاستودروست، پیرۆز و تەواو دەکات (عیبرانییەکان ١٠:١٤).

پەیمانە کۆنەکە تەنها بەڵێنی خاکێکی بە دانیشتوانێکی زۆرەوە و بەرەکەتی زەمینیی کاتی دەدا. پەیمانە نوێیەکە بەڵێنی جیهانێکی نوێ دەدات (ڕۆما ٤:١٣)، کە هەموو هەڵبژێردراوانی خودا لە مێژووی مرۆڤایەتیدا بۆ هەتاهەتایە لە ئامادەبوونی ڕاستەوخۆی خودادا تێیدا دەژین (دووەم نامەی پەترۆس ٣:١٣)!

لە یەکەم هاتنی عیسادا پەیمانە کۆنەکە (یاسا، کە لە یاسا ڕێوڕەسمییەکان پێکهاتبوو) هاتە دی (مەتا ٥:١٧) و بە کۆن ڕاگەیەنرا (عیبرانییەکان ٨:١٣)! هەڵوەشێنرایەوە بۆ ئەوەی نوێیەکە جێگیر بێت (عیبرانییەکان ١٠:٩؛ لۆقا ٢٢:٢٠). هەموو ئەو مرۆڤانەی باوەڕ بە عیسای مەسیح دەهێنن، سەر بە پەیمانە نوێیەکەی خودان (دووەم کۆرنسۆس ٦:١٦؛ گەڵاتیا ٣:٢٦-٢٩). لە کۆتایی کتێبی پیرۆزدا، دوای گەڕانەوەی عیسای مەسیح، پەیمانی خودا دەگاتە بەدیهاتنی تەواوی خۆی. ئەو کاتە خودا لەنێو گەلەکەیدا لەسەر زەویی نوێ نیشتەجێ دەبێت (ئاشکراکردن ٣:٢١)!

ت. گەلی پەیمانی خودا

١. گەلی پەیمانی خودا لە ماوەی پەیمانی کۆندا

کێ سەر بە گەلی پەیمانی خودایە؟ زۆرجار ئەمە لەگەڵ گەلی نەتەوەیی ئیسرائیلدا تێکەڵ دەکرێت. بەڵام وشەی «ئیسرائیل» لە پەیمانی کۆندا هێندەی وشەی «کڵێسا» لە پەیمانی نوێدا واتای فراوانی هەیە. لە زۆر شوێنی پەیمانی کۆندا وشەی «ئیسرائیل» ئاماژەیە بۆ نەوەی سروشتییەکانی یاقوب و گەلی سروشتیی ئیسرائیل، واتە جوولەکەکان. بەڵام وشەی «ئیسرائیل» هەروەها ئاماژەیە بۆ «گەلی خودا» لە هەردوو پەیمانی کۆن و نوێدا. «گەلی خودا» هەمان گەلی سروشتیی «ئیسرائیل» نییە. هەر لە پەیمانی کۆندا خودا دەفەرموێت کە گەلی سروشتیی ئیسرائیل گەلی خودا نییە (هۆشەع ١:٩). و پەیمانی نوێ دەڵێت کە هەموو ئەوانەی لە گەلی سروشتیی ئیسرائیلەوە هاتوون، بە ڕاستی «ئیسرائیل» (گەلی خودا) نین (ڕۆما ٩:٦)! کاتێک «ئیسرائیل» ئاماژە بێت بۆ «گەلی خودا»، مەبەست لێی نەوەی ڕۆحیی ئیبراهیمە! مەبەست لەمە ئەو کەسانە بوون لە پەیمانی کۆندا، لەوانەش ناجوولەکەکان (ئیشایا ٥٦:٣-٨)، کە بێتاوان کران چونکە باوەڕیان بە خودا و مەسیحە بەڵێندراوەکەی هێنا (گەڵاتیا ٣:٨-٩؛ گەڵاتیا ٣:٢٦-٢٩). بە کورتی، هەموو ئیسرائیلییەکان بە شێوەیەکی خۆکار سەر بە گەلی خودا نین. گەلی نەتەوەیی ئیسرائیل هەمان گەلی خودا نییە. تەنها ئەو ئیسرائیلییانەی گەلی سروشتیی ئیسرائیل کە *باوەڕیان هێنا*، سەر بە گەلی خودا بوون!

٢. گەلی پەیمانی خودا لە ماوەی پەیمانی نوێدا

بەڵام بەڵێنی پەیمانی خودا تەنها بۆ باوەڕدارانی ناو گەلی ئیسرائیل نییە. پەیمانی نوێ ئاشکرای دەکات کە باوەڕدارانی هەموو گەلانی تری سەر زەویش سەر بە گەلی خودان (یۆحەنا ١٠:١٦)!

پلانی خودا بۆ ئەوەی لە کۆتاییدا باوەڕدارانی هەموو گەلانی ناجوولەکە بە تەواوی یەکسان بکات لەگەڵ باوەڕدارانی گەلی ئیسرائیل، لە پەیمانی کۆندا «نهێنییەک» مایەوە! تەنها لە پەیمانی نوێدا بۆ نێردراوان ئاشکرا کرا (ئەفەسۆس ٣:٢-٦، کردار ١٣:٣٨-٣٩،٤٦-٤٨ *بخوێنەوە*)! پەیمانی نوێ ئاشکرای دەکات کە خودا هەموو ئەو بەڵێنانەی بە گەلەکەی سەردەمی پەیمانی کۆنی دابوو، لە ڕێگەی مەسیحەوە بە گەلەکەی سەردەمی پەیمانی نوێشی دەدات! ئەم گەلەی سەردەمی پەیمانی نوێ لە باوەڕداران لە هەموو گەلانی سەر زەوی پێکهاتووە! لە یەکەم هاتنی عیسای مەسیحەوە، باوەڕداران لە هەموو گەلانەوە (لەوانەش ئیسرائیل) دەتوانن داوای هەموو ئەو شتانە بکەن کە خودا لە پەیمانی کۆن و پەیمانی نوێدا بەڵێنی داوە (دووەم کۆرنسۆس ١:٢٠)! هەموویان هاوبەش و میراتگری بەڵێنی پەیمانی خودان، کە خودا بە باوکە گەورەکانی دا و لە عیسای مەسیحدا هاتە دی.

چیتر جیاوازی نییە لەنێوان باوەڕداران لە گەلی سروشتیی ئیسرائیلەوە و باوەڕداران لە گەلانی سروشتیی ناجوولەکەوە (ڕۆما ١٠:١٢-١٣؛ یەکەم کۆرنسۆس ١٢:١٣؛ گەڵاتیا ٣:٢٨؛ کۆلۆسی ٣:١١).